

Організація діяльності органів поліції щодо підтримання публічної безпеки та порядку під час надзвичайних ситуацій природного й техногенного походження

Organization of activity of organs of police in relation to maintenance of public safety and order during extraordinary situations of natural and technogenic origin

Оксана Панова

Ключові слова:

поліція, публічний порядок, безпека, надзвичайні ситуації, діяльність, загрози.

Key words:

police, public order, safety, extraordinary situations, activity, threats.

Постановка проблеми. Ситуація в нашій державі складається таким чином, що публічна безпека потерпає від явних і прихованих загроз, не лише зовнішніх, але й внутрішніх чинників, які при формуванні концепції забезпечення публічної безпеки необхідно враховувати. На даному етапі розвитку України зовнішні погрози публічній безпеці існують, але вони трансформуються в екологічну небезпеку, економічну, інформаційну, соціальну, культурну, духовну експансію та агресію.

Стан дослідження проблеми. Теоретично-концептуальні засади визначення підтримання публічної безпеки та порядку встановлені у працях: В.Б. Авер'янова, С.С. Алексєєва, М.І. Бажанова, О.М. Бандурки, Д.Н. Бахраха, О.К. Безсмертного, Ю.П. Битяка, С.Н. Братусь, І.І. Веремеєнко, І.П. Голосніченко, І.М. Даньшина, Е.В. Додина, О.В. Дяченко, А.І. Єлістратова, Л.В. Коваля, А.Т. Комзюка, Б.П. Курашвілі, В.М. Олійника, В.Ф. Опришко, В.Я. Тація, В.П. Тихого, М.М. Тищенко, Ю.М. Тодики, В.А. Юсупова, А.Ю. Якимова, О.М. Якуби, Ц.А. Ямпольської, О.В. Яценко та інших. Низку питань щодо підтримання публічної безпеки та порядку висвітлено практичними співробітниками правоохоронних органів у періодичній пресі, у журналах та виступах на телебаченні. Проте, проведений аналіз джерел дає підстави говорити лише про поверхневий розгляд питань, що присвячені організації діяльності органів поліції щодо підтримання публічної безпеки та порядку під час надзвичайних ситуацій природного й техногенного походження. Таким чином, викладене вище й визначає актуальність даної статті.

Метою статті є визначення шляхів організації діяльності органів поліції щодо підтримання публічного порядку та безпеки під час надзвичайних ситуацій природного й техногенного походження.

Виклад основного матеріалу. Для детального з'ясування організації діяльності органів поліції щодо підтримання публічної безпеки та порядку під час надзвичайних ситуацій природного й техногенного походження, необхідно з'ясувати сутність даного явища.

Надзвичайні ситуації техногенного характеру класифікують за такими основними ознаками: за масштабами наслідків (об'єктового, місцевого, регіонального та загальнодержавного рівня); за галузевою ознакою (надзвичайні ситуації в сільському господарстві; у лісовому господарстві; на заповідній території, об'єктах особливого природоохоронного значення; у водоймах; матеріальних об'єктах – об'єктах інфраструктури, промисловості, транспорту, житлово-комунального господарства та населення – персонал підприємств та установ, мешканці житлових будинків, пасажери транспортних засобів тощо).

Усі надзвичайні ситуації техногенного характеру поділяються на: транспортні аварії, пожежі (вибухи); наявність у довкіллі шкідливих речовин понад гранично допустимі концентрації (далі – ГДК); аварії із загрозою викиду (викидом) хімічних небезпечних речовин і біологічних небезпечних засобів; аварії із загрозою викиду (викидом) радіоактивних речовин; раптове руйнування будівель і споруд; аварії на об'єк-

тах системи життєзабезпечення; аварії на електроенергетичних спорудах; аварії на очисних спорудах, гідродинамічні аварії. Транспортні аварії поділяються на аварії (катастрофи): на залізничному транспорті (товарних поїздів, пасажирських, поїздів метрополітену); на автомобільному транспорті; на суднах (пасажирських, вантажних); на авіаційному транспорті (авіаційні катастрофи в аеропортах і населених пунктах та поза ними); на транспорті з викидом (загрозою викиду) небезпечних хімічних речовин, радіоактивних речовин і біологічно небезпечних речовин; на міському транспорті; на транспорті, в які потрапило керівництво держави та народні депутати¹.

Надзвичайні ситуації природного характеру – це небезпечні геологічні, метеорологічні, гідрологічні, морські та прісноводні явища, деградація ґрунтів, рослинного шару чи надр, природні пожежі, зміна стану повітряного басейну, інфекційна захворюваність людей, сільськогосподарських тварин, масове ураження сільськогосподарських рослин хворобами чи шкідниками, зміна стану водних ресурсів та біосфери тощо.

Події природного походження або результат діяльності природних процесів (наприклад, пилові бурі, селі та снігові лавини, паводки, зливи, зсуви, карст та землетруси), що за своєю інтенсивністю, масштабом поширення й тривалістю можуть становити безпосередню небезпеку для здоров'я людини, відносяться до небезпечних (екстремальних) природних явищ або стихійних лих. Надзвичайні ситуації природного характеру є прямим наслідком будь-яких змін навколишнього природного середовища, що загрожують, у першу чергу, безпеці життєдіяльності людини, різко ускладнюють її господарську та іншу діяльність².

Згідно з повноваженнями, закріпленими в законодавстві України, поліція, як складова частина правоохоронної системи нашої держави, в умовах надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру виконує наступні функції:

- охорони громадського порядку в зоні надзвичайних ситуацій;
- протидії злочинам і правопорушенням у зоні надзвичайних ситуацій;
- оточення зони надзвичайних ситуацій, здійснення режимних заходів, забезпечення евакуації населення;
- надання всебічної допомоги постраждалому населенню;
- попередження та ліквідації паніки;
- інформування населення про обстановку, що склалася в зоні надзвичайних ситуацій;
- здійснення контролю за зберіганням і роздачею води, продуктів харчування, предметів першої необхідності, гуманітарної допомоги;
- інвентаризації товарів на об'єктах торгівлі та постачання;
- співпраці у відправленні небезпечних речовин у безпечні місця, контролю за їх захороненням, участі у визначенні пунктів обробки використаної техніки, обладнання й спорядження, а також місць їх збору та захоронення при аваріях на радіаційних об'єктах, ліквідації горіння;
- проведення рятувних і інших невідкладних робіт;
- забезпечення безпеки дорожнього руху в зоні надзвичайних ситуацій;
- забезпечення режимних заходів під час введення надзвичайних адміністративно-правових режимів – зони надзвичайної екологічної ситуації та надзвичайного стану³.

При розробці плану комплексного використання сил і засобів органів Національної поліції, доцільним є створення координаційної групи або ради. Вивчення практики роботи поліції свідчить про те, що такі групи-ради створюються далеко не в кожному органі, що приводить до неякісного складання єдиної дислокації сил різних служб. Найчастіше це виражається в тому, що начальник (командир) підрозділу патрульної служби поліції чисто механічно сполучає лінійні дислокації в одну, не погоджуючи або недостатньо погоджуючи їх з керівниками інших служб і підрозділів⁴.

Істотною проблемою для поліції залишаються аналіз і оцінка оперативної обстановки. Відтворення штабів органів Національної поліції дозволило виділити співробітників для виконання цієї об'єктивно не-

¹ Коленов О.М. Навчальний посібник з дисципліни: «Первинна підготовка рятувальника» / О.М. Коленов, О.Є. Безуглов, В.М. Іщук – Харків: НУЦЗУ, 2012.. – С.371-372.

² Корнєєнко С.В. Безпека життєдіяльності: [навчальний посібник] / С.В. Корнєєнко // Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – С.41.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geol.univ.kiev.ua/lib/BGD.pdf>.

³ Сергєєв А.В. Правові основи діяльності органів внутрішніх справ в умовах надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру/ А.В. Сергєєв // Право і безпека – 2002. - № 2 – С. 119

⁴ Сущенко В.Д. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: [навчальний посібник] / [В.Д. Сущенко, В.І. Олефір, С.Ф. Константінов та ін.]; за заг. ред. Є.М. Моїсеєва – К. : КНТ, 2008. – С.78-79.

обхідної функції. Проте, кожна служба аналізує й оцінює інформацію по своїй лінії роботи. При цьому її об'єм не скорочується, а збільшується⁵ 6.

Дані аналізу дозволяють визначити ділянки, де необхідно виставляти сили патрульної служби поліції, поліції охорони, громадських організацій з охорони громадського порядку.

Крім того доцільно враховувати місця дислокації вищих і середніх навчальних закладів, пожежних частин МВС України та військових частин. За домовленістю з ними та за сприяння місцевої адміністрації може підтримуватися порядок у місцях їх розташування.

Якщо при розміщенні підрозділів різних служб в органі поліції виникне необхідність змінити раніше запропонований маршрут (пост), старший координаційної групи зобов'язаний погодити всі питання з начальниками служб та, за їх згоди, внести зміни й корективи.

Комплексне використання сил і засобів органів поліції з підтримання публічного порядку повинне базуватися на таких принципах: зосередження основних сил і засобів у найбільш вірогідних місцях порушень громадського порядку; безперервність, гнучкість і активність правоохоронців; маневреність силами й засобами⁷.

Важливим тактичним принципом підтримання публічного порядку є безперервність, гнучкість та активність. Безперервність охорони публічного порядку об'єктивно обумовлена необхідністю постійного забезпечення особистої безпеки громадян, публічної безпеки та порядку на вулицях, оскільки вони, як і раніше, залишаються основними кримінальними місцями в містах. Тому на органи внутрішніх справ покладається завдання постійно й безперервно вести боротьбу з різними правопорушеннями, у будь-який час року чи доби. Проте, можливості органів внутрішніх справ до переходу на комплексне використання сил і засобів реалізовані не повністю⁸.

Удосконалення системи службової підготовки, своєчасне доведення до особового складу інформації про оперативну обстановку та всі події за добу, зміни на постах і маршрутах і, головне, – особиста винахідливість, ініціатива – ось далеко не повний перелік заходів, що повинні використовуватися для реалізації гнучкості підтримання публічної безпеки й порядку.

За останні роки більшої значущості набуває такий принцип підтримання публічного порядку, як маневр силами й засобами. Сутність його полягає в тому, що піші й моторизовані підрозділи, у разі потреби, можуть бути передислоковані в те місце, де їх присутність обумовлена обстановкою, що склалася.

До чинників, що зумовлюють необхідність маневру силами й засобами, можна віднести: скоєння небезпечного злочину; розшук і затримання особи, що його вчинила; виникнення групової бійки або сутички між озброєними угрупованнями; проведення мітингів та інших масових заходів без попереднього узгодження з органами місцевого самоврядування тощо.

Маневр передбачає, з одного боку, об'єднання зусиль різних служб і підрозділів щодо виконання єдиного завдання, взаємного надання допомоги, з іншої – дозволяє одними і тими ж силами ефективніше підтримувати публічний порядок у певних місцях міста (району).

Висновки. Таким чином, організація діяльності органів поліції щодо підтримання публічної безпеки та порядку під час надзвичайних ситуацій природного й техногенного походження повинна спиратися на чітку інформацію щодо події, скоординовану діяльність усіх наявних сил та постійну співпрацю між поліцією, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськістю, які беруть активну участь у попередженні надзвичайної ситуації або подоланні її наслідків.

⁵ Ложкин Н.Е. Планирование действий органов внутренних дел в особых условиях / Н.Е. Ложкин.// Акад. МВД СССР – М., 1989. – С.18.

⁶ Полуянов В.П. Система швидкого реагування на надзвичайні ситуації природного характеру / В.П. Полуянов, С.О. Кузниченко // Вісник Луганськ. ін-ту внутр. справ.; Спецвипуск. – 1999. – С. 134.

⁷ Ложкин Н.Е. Планирование действий органов внутренних дел в особых условиях / Н.Е. Ложкин.// Акад. МВД СССР – М., 1989. – С. 36.

⁸ Панова О.О. Специфіка використання сил і засобів ОВС при забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки за особливих умов / О.О. Панова // Науковий вісник Ужгородського національного університету; Серія «Право». – 2014. – № 29. – Ч.2. – Т.2. – С. 76.

Анотація

У статті розглянуто теоретичні аспекти розвитку й реалізації організації діяльності органів поліції щодо підтримання публічної безпеки та порядку під час надзвичайних ситуацій природного й техногенного характеру. На основі аналізу чинного законодавства України та поліцейської практики автором вказані основні напрями вдосконалення організації діяльності органів поліції щодо підтримання публічної безпеки та порядку під час надзвичайних ситуацій техногенного й природного походження.

Summary

In the article the theoretical aspects of development and realization of organization of activity of organs of police are considered in relation to maintenance of public safety and order during the extraordinary situations of prirodneho and technogenic character. On the basis of analysis of current legislation of Ukraine and constabulary practice an author is indicate basic directions of improvement of organization of activity of organs of police in relation to maintenance of public safety and order during extraordinary situations technogenic and prirodneho origin.

Використана література:

1. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: [навчальний посібник] / [В.Д. Суценко, В.І. Олефір, С.Ф. Константинов та ін.] ; за заг. ред. Є.М. Моїсеєва. – К. : КНТ, 2008. – 264 с.
2. Колєнов О.М. Навчальний посібник з дисципліни: «Первинна підготовка рятувальника» / О.М. Колєнов, О.Є. Безуглов, В.М. Іщук – Харків: НУЦЗУ, 2012. – 403 с.
3. Корнеєнко С.В. Безпека життєдіяльності: [навчальний посібник] / С.В. Корнеєнко // Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – 188 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geol.univ.kiev.ua/lib/BGD.pdf>.
4. Ложкин Н.Е. Планирование действий органов внутренних дел в особых условиях / Н.Е. Ложкин. – М. : Акад. МВД СССР, 1989. – 112 с.
5. Панова О.О. Специфіка використання сил і засобів ОВС при забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки за особливих умов / О.О. Панова // Науковий вісник Ужгородського національного університету; Серія «Право». – 2014. – № 29. – Ч.2. – Т.2. – С. 75–78.
6. Полуянов В.П. Система швидкого реагування на надзвичайні ситуації природного характеру / В.П. Полуянов, С.О. Кузніченко // Вісник Луганськ. ін-ту внутр. Справ; Спецвипуск. – 1999. – С. 130–139.
7. Сергєєв А.В. Правові основи діяльності органів внутрішніх справ в умовах надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру / А.В. Сергєєв // Право і безпека – 2002. – № 2 – С. 118–120.

Оксана Панова,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративної діяльності поліції
Харківського національного університету внутрішніх справ